

V. Az egészségügyi finanszírozási rendszer sajátos szakkifejezéseinek kialakulása

A magyar egészségbiztosítási finanszírozási rendszer fejlődése sajátos szakszókészletet hozott létre. Az egészségügyi szolgáltatások finanszírozását a 43/1999. Kormányrendelet hatályos változata szabályozza. Az egyes egészségügyi szolgáltatások biztosítására többféle finanszírozási technikát alkalmaznak, amely új szakkifejezések megjelenését eredményezte. A finanszírozási rendszer bonyolultságát a szakszavak sokfélesége és nehézkes összetétele jelzi:

- A háziorvosi ellátásban *fejkvótaalapú finanszírozási technikát* alkalmaznak (3), amelynek tipikus szakkifejezései az eredeti 1999-es rendelet szövegében: *a fixdíj, eseti ellátási díj, kiegészítő díj, degresszió, degressziós tényező, degressziós táblázat, degresszióval korrigált pontszám, praxisközösség, korcsoportonkénti pontszám, korcsoportos szorzó súlyozott átlaga, szakképzettségi szorzó*. A háziorvosi ügyeleti ellátás díjazásának kiszámításához használt szakkifejezések: *alapösszeg, területi szorzó*. A területi ellátás pontértékének meghatározásával kapcsolatos a *degresszió alól mentesített háziorvosi szolgálatra jellemző korcsoportos szorzók súlyozott átlaga* szó szerkezet, amelynek 10 tagból álló hossza arra enged következtetni, hogy a pontérték kiszámítása nem lehet egyszerű feladat. A közgazdaságtanban meghonosodott és főként az adózásban alkalmazott 'fokozatos csökkenés'-t jelentő *degresszió* szakszó írásmódjában igazodott a magyar nyelvhez.
- A fogászati ellátás finanszírozásában előforduló szakkifejezések: *alapidíj, kiegészítő díj, teljesítménydíj, havi alapidíjas finanszírozás, teljesítményarányos finanszírozás, korcsoportos pontszám, korcsoportos pontszámnak megfelelő összegű havi alapidíj, korcsoportonkénti szorzó*.
- A *korcsoportonkénti szorzóval korrigált pontszám* szinonimájaként fordul elő a körülményesebb *korcsoportonkénti szorzóval számított korcsoportos-pontszám* szókapcsolat. A finanszírozási módok leírásának bo-

nyolultságát fokozza, hogy a szakkifejezések alkalmazása egyes ellátási területeken hasonló, például *korcsoportonkénti pontszám, korcsoportos szorzó* (háziorvosi ellátás), *korcsoportos pontszám, korcsoportonkénti szorzó* (fogászati ellátás). A *korcsoportonkénti* és a *korcsoportos* jelzők között értelmi különbség nincs, ezért megkülönböztetett használatuk zavaró és nem indokolt.

- Az egészségügyi szakellátásban alkalmazott technika a *teljesítményfinanszírozás*, amelynek jellegzetes szakkifejezései a rendelet 2008-ban hatályos szövegében: *teljesítményvolumen = teljesítménymennyiség, szolgáltatásvolumen, teljesítményvolumen szerinti finanszírozás, teljesítményvolumen-növekmény, teljesítményvolumen-kihasználtság*. A *teljesítményvolumen* magyar megfelelője, a *teljesítménymennyiség* szinonimaként csak néhány esetben szerepel a törvényben, és a későbbiekben sem terjedt el a használata, mivel az idegen *volumen* szakszó kizorította. Ennek az idegen szóznak a megjelenését és térhódítását a külföldről átvett finanszírozási technika (*performance volume*) alkalmazása segítette elő. A *teljesítményvolumen-növekmény mértékének kiszámítása* szókapcsolat létrejöttét mutatja, hogy sokkal nehezebb hibrid nyelven fogalmazni és észrevenni az értelemtorzulást.
- A járóbeteg-szakellátás finanszírozása teljesítménypontok szerint történik a beavatkozások *OENO-kódja* alapján. Az *OENO* betűszó az *International Classification of Procedures in Medicine* (WHO, 1978) magyar megfelelőjének, az *Orvosi Eljárások Nemzetközi Osztályozásának* rövidítése. A teljesítmény elszámolásához a betegségek diagnózisát is fel kell tüntetni, ez a *BNO-kód*. A *Betegségek Nemzetközi Osztályozása* az *ICD = International Classification of Diseases* angol betűszó magyar változata (WHO, 1990). Hazánkban a 9/1993. NM rendelet léptette életbe a kódrendszert és a magyar megfelelők elterjedését.

1. táblázat: Az egészségügyi finanszírozási technikák szakszókincsének szótörténeti adatai

SZAKKIFEJEZÉS	ELSŐ ADATOLT ELŐFORDULÁS	TÁRSADALMI ÉRVÉNYESÉG	FORRÁS
Háziorvosi ellátás:			
<i>fixdíj, eseti ellátási díj, depressziós tényező/táblázat, depresszióval korrigált pontszám, korcsoportonkénti pontszám, korcsoportos szorzó súlyozott átlaga, szakképzettségi szorzó, területi szorzó, praxisközösség</i>	1999	új	43/1999. (III. 3.) Korm. rend.
Fogorvosi ellátás:			
<i>alapidíj, teljesítménydíj, kiegészítő díj, teljesítményarányos finanszírozás, havi alapidíjas finanszírozás, korcsoportos pontszám, korcsoportos pontszámnak megfelelő összegű havi alapidíj, korcsoportonkénti szorzó, korcsoportonkénti szorzóval korrigált pontszám</i>	1999	új	43/1999. (III. 3.) Korm. rend.
Egészségügyi szakellátás:			
<i>teljesítményvolumen, teljesítménymennyiség, teljesítményvolumen-növekmény, teljesítményvolumen-kihasználtság, szolgáltatásvolumen, teljesítményvolumen szerinti finanszírozás</i>	2008	új	43/1999. (III. 3.) Korm. rend. 2008-ban hatályos változata
Járóbeteg-szakellátás:			
BNO-kód, OENO-kód	1993	új	9/1993. NM rend.
Betegszállítás:			
<i>hasznos kilométer, kiegészítő betegszállítási díj</i>	1999	új	43/1999. (III. 3.) Korm. rend.
<i>többletkilométer</i>	2008	új	43/1999. (III. 3.) Korm. rend. 2008-ban hatályos változata
Otthoni szakápolás:			
<i>vizitdíj, vizitszám</i>	1999	új	43/1999. (III. 3.) Korm. rend.
<i>vizitkeret, vizitszámkeret</i>	1999	új, de már nem használják	43/1999. (III. 3.) Korm. rend.
<i>normatív vizitszám</i>	2008	új	43/1999. (III. 3.) Korm. rend. 2008-ban hatályos változata
Otthoni hospice ellátás:			
<i>ellátási nap, napidíj</i>	2008	új	43/1999. (III. 3.) Korm. rend. 2008-ban hatályos változata
Fekvőbeteg-ellátás:			
<i>HBCs, HBCs-díj, HBCs-súlyszám, HBCs-csoport, HBCs-kód, HBCs-megnevezés</i>	1993	új	9/1993. NM rend.
<i>HBCs-súlyszámérték</i>	1993	új, de már nem használják	9/1993. NM rend.
<i>súlyozási szorzó, betegcsoportonként kialakított szorzó,</i>	1999	új	43/1999. (III. 3.) Korm. rend.
<i>HBCs-súlyszámértékképzés</i>	1999	új, de már nem használják	43/1999. (III. 3.) Korm. rend.
<i>FNO (Funkciók Nemzetközi Osztályozása)</i>	2003	új	(1)
<i>HBCs-szerinti ellátás, HBCs-teljesítményadatok</i>	2008	új	43/1999. (III. 3.) Korm. rend. 2008-ban hatályos változata
<i>(többlet)krónikus szorzó, ápolási szorzó</i>	2008	új, de már nem használják	43/1999. (III. 3.) Korm. rend. 2008-ban hatályos változata

Rövidítések: á. h. elem = általános használatú elem (2)

A táblázat értelmezéséről bővebben az előző részekben olvashatunk (4–7).

- A betegszállítás finanszírozása a megtett *hasznos és többletkilóméter* alapján fizetett *kilóméterpénzből* (nem jogszabályi szakkifejezés) és a *kiegészítő betegszállítási díjből* áll.
- Az otthoni szakápolás finanszírozása a vizitek száma alapján *vizitdíj* formájában történik (43/1999. Korm. rend.). A díjazás kiszámolását segíti a *vizitszám*, a *vizitkeret* és a *vizitszámkeret*. A későbbiekben az utóbbi két szakszó kikerül a szakmai nyelvhasználatból. Az otthoni hospice ellátás finanszírozási egysége a *napidíj*, amelyet az *ellátási napok* alapján számolnak ki. Létezik a *vizitdíj* szakszónak másik jelentése is, amely 2006 és 2008 között vált közismertté. A vitatott népszerűségű intézkedések bevezetésével (2006-os reformtörvény, CXV. tv.) viharos gyorsasággal a köznyelvi szókészlet része lett, majd megszűnésével – a 2008. évi népszavazás következményeként – kikerült a szóhasználatból. A *vizitdíj* elnevezés nem volt szerencsés, hiszen ugyanazon a szakterületen két eltérő jelentésben ugyanazt a szakszót alkalmazták, azonban a szakszókincsnek kerülnie kell a többjelentésű szakkifejezéseket.
- A fekvőbeteg-ellátás finanszírozási módja a *homogén betegségrcsoportok* = HBCs szerint vagy *napidíj* alapján történik. A hasonló betegségeket vagy eljárásokat jelölő *homogén betegségrcsoportok* szakkifejezés az angol *Disease Related Groups (DRG)* magyar megfelelője. A HBCs-alapú finanszírozásban gyakran előforduló műszavak: *HBCs szerinti ellátás, HBCs-súlyszám, (teljes) HBCs-díj, HBCs-teljesítményadatok BNO-10, OENO-kód, (többlet) krónikus szorzó, ápolási szorzó, súlyozási szorzó.* Az *FNO (Funkciók Nemzetközi Osztályozása, az angol ICF, International Classification of Functioning, Disability and Health magyar megfelelője, WHO, 2001)* és a *betegségrcsoportonként kialakított szorzó* a krónikus betegellátás sajátos szakkifejezése.

Összefoglalásként az 1. táblázatban láthatjuk az egészségügyi szolgáltatások finanszírozási technikáit kifejező szakszavak szótörténeti adatait, amelyek mutatják a szakkifejezések vélhetően első előfordulását, amit a forrás igazol, valamint a

szakszavak társadalmi érvényességét (2), amely lehet régi, új vagy általános használatú. Új szakszavaknak a rendszerváltás után keletkezett szakkifejezéseket tekintettük.

IRODALOM

1. Harvey Abrams [et al.]: *A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása (FNO)* Budapest, Egészségügyi Világszervezet 2003.
2. Kiss Jenő, Pusztai Ferenc (szerk.) *Magyar nyelvtörténet* Budapest, Osiris Kiadó 2005.
3. Kovács Zsombor *Egészségügyi jog* Budapest, Semmelweis Kiadó Budapest 2008.
4. Mészáros Ágnes *Szótörténeti adatok az egészség-gazdaságtan témaköréből Magyar Orvosi Nyelv* 2014;XIV/1:38–43.
5. Mészáros Ágnes *Az egészségbiztosítás pénzügyi tevékenységét kifejező szakszókincs eredete I. rész: A pénzügyi alapokat kifejező szakkifejezések kialakulása Magyar Orvosi Nyelv* 2014;XIV/2:95–8.
6. Mészáros Ágnes *Az egészségbiztosítás pénzügyi tevékenységét kifejező szakszókincs eredete II. rész: A járulékok és a pénzbeni juttatások összegének megállapítását kifejező szakszókincs kialakulása Magyar Orvosi Nyelv* 2015;XV/1:42–6.
7. Mészáros Ágnes *Szótörténeti adatok a szociális ellátások tárgyköréből III. rész: A járadék szó szócsaládjának kialakulása Magyar Orvosi Nyelv* 2016;XVI/1:34–7.

FORRÁSOK A VILÁGHÁLÓN

Törvénytárak: www.1000ev.hu és <http://mkogy.jogtar.hu/> (letöltés: 2017. március 12.)

A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása (FNO): <http://mek.oszk.hu/09700/09756/09756.pdf> (letöltés: 2017. március 12.)

International Classification of Procedures in Medicine (WHO, 1978): <http://vct.iuims.ac.ir/uploads/icpm.pdf> (letöltés: 2017. március 18.)

International Classification of Diseases (WHO, 1990): <http://www.who.int/classifications/icd/en/> (letöltés: 2017. március 18.)

International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) (WHO, 2001): <http://www.who.int/classifications/icf/en/> (letöltés: 2017. március 18.)

Népszavazás. 2008. március 9.

<http://www.origo.hu/itthon/20080123-marcius-9en-tartjak-a-vizitdijas-nepszavazast.html> (letöltés: 2017. március 18.)

Eltörölték a vizitdíjat és a tandíjat. 2008. márc. 17. <http://index.hu/belfold/pot8820/> (letöltés: 2017. március 18.)

„A megértő orvos találó szava gyakran többet gyógyít, mint bármely orvosság.”

Pátróvics Péter
Magyar Orvosi Nyelv
2004;4/1:20.